

ПАРЛАМЕНТ КОМИТЕТЛЕДЕ

Жамауат тынчлыктын жалчытыну амалдарын излегендиле

Къабарты-Малкыны Парламенттин Законалукну, право ишасын эм жамуат къоркъусулукну ворослары жаны бла комитетини «КМР-ни муниципалдык къуралдарыны ассоциациясы» бла бирге бардырларын жыйлынууда сёз элдеде бла шакарлада жамуат къоркъусулукну жалчыты жаны бла ишин итилендириуну анда гана халкын тир кытыштырууну оюсонен барганды

Закона чыгаруучу органды башчысы биринчи орунбасары Руслан Жанимов бююкчюлөк бу тема хар ююруно, хар адамы да тынчлык, ырахат жашуу бла байланышты болганын чертегенди. Жамауат къоркъусулукну жалчыты милицияны борчуду, болсада болушуксуз аны толтурган анга кыйынды, дегенди.

Бусагатада иш ишле органдала торпоруну болушуктарыны оюсонден кеп айтады. Адам эс жамуат да баймактыкканы кючлөтө бурулушкуну, Аны оюсонден эсере, Руслан Жанимов: «Бизге элдеде жашагандала милицияны опорный пункттардына итирилгенде сабат аптанды сора адам да болмаганды, милицияны администрацияны таматарлары буюрсурга унамаганына тарыгуула келеди. Мындан ары былай ишлере ахыра жарарык тойлоор», - деп белгилегенди.

Дагыда ол Къабарты-Малкыра кеси дружиниклени ишлери жангыртылып башлаганылыктыга, ол тийишликни бардырылмаганын айтканды. Анкы ушакъ бардырып, проблемаларны кертиуну жолларын белгилерге чакырыганды.

КМР-де МВД-ны участка улупомоченный ишлери кыруа жаны бла болжолуо таматасы Алик Шоров доктран эсерттилерге жууапла берууден башлаганды. Ол элдеде милицияны опорный пункттарны мекемелери оспап халда болганын белгилегенди. «Учакъсыздыкты грасидге керешилди, бизге алыска ала борчларын тиешлисиза толтурмаганына тарыгуу келмегенди», - дегенди.

Ызы бла ол жамауат къоркъусулукну жалчытыга граждандыны къошуу жаны бла иш кылай кыруаганыны оюсонден билдиргенди. Бююкчюлөк республикада 151 халкы дружина болганын, аланы ишлери «Жамауат жашауда тынчлыктын жалчытыга граждандыны кытыштырууну оюсонден» республикада законга тийишликде кыруаганын чертеди.

Болсада, милицияны оюмуна керешилди, дружиниклени ишлери бардырыну оюу жер-жерги власть органдала берилген тереди. Дагыда Администрация кодексини 17-чи пункту кетиргенди бла дружиниклени жанларын кырууларча мадарла жокудула, финанс жаны бла да болушук этилмедди. Ол себепден ары адамла келгире унамайдыла.

Документке соруула кеп болгандыла. Депутат Алексей Башкирков оюмуна керешилди, ачысиз дружиниклени ишлери кыруага аман ахыра болушук тыюлдо. Прохладна району администрациясыны башчысы Иван Гертер а ол башчылык эттен районда дружиниклени ишлери тап кыруаганын белгилегенди, алай аланы ишлери право жаны бла кючлерге эм аха бла жалчытыга керексизден белгилегенди. «Дружиниклени оюсонден ою феодалдык даражада тамаланганын, регионда аны толтурган кыйын болушук», - дегенди.

КМР-ни Президентини Администрацияны таматасыны орунбасары Александр Власов элдеде бла шакарлада милицияны онепопный пункту болганын соргоанды. Алик Шоров билдиргенча, ала 156-чи пунктта, алтын ала хар шакарда бар эдиле, энди уа пунктканы саны азайтылганды.

Сёз ючюн, Нартанча уллу элде жалаанда бир мекем барды, ол а

алзык этеди. Бир юлго келтирмейим. Республикада болган беш жоюге жуук улупомоченный жалаанда 20 комьютерлери барды», - дегенди.

Жыйлыуда КМР-ни Информацион коммуникацияла, жамауат биригуелени эм жаш телюно ишлери жаны бла министерствонун департаментини башчысы Текула ны Аслан омада Прохладна шакарны администрациясыны таматасыны орунбасары Вячеслав Архангельский да белшегенди. Ала адамны жамауат къоркъусулукну жалчытыга тартуу жаны бла иш кылай кыруаганыны оюсонден билдиргенди.

Текула ны Аслан айтканга керешилди, министрдеде аслам эс жаш адамны аманлык ишледен керешиле тугууга бурулды. Ол мурат бери жыл сайын кеп адамы къытышуу бла торло-торло тобушукту, жыйлыула, башха ишле бардырылдыла.

Къабарты-Малкыра кырал университетде аслам эс жаш адамны аманлык ишледен керешиле тугууга бурулды. Ол мурат бери жыл сайын кеп адамы къытышуу бла торло-торло тобушукту, жыйлыула, башха ишле бардырылдыла.

Жыйлыуда башха воросла да оюсонденди. Ол КМР-ни Правительство, жер-жерги самоуправление органдыла эм жууалды министрстволарга бла ведомстволарга тийиш эсерттилерге кылай этуу бла бошлаганды.

ТИКАЛАНЫ Фотима.

Жюреклеге жетген къайгырыу

Озгөн байрым кюн Нальчикни 9-чу номери орта школуну къуачыны жыйлыу болганды. Ол Улуу Ата журт урууда Хораманы 65-жылгыны жоралганды. Устаула, окуучуна да школга аны тийреседе жашагын ветеранын, чакыргын эдиле. Ала кепдоло, жарыгууга, келген а жалаанда секкен адам этгенди.

Байрам башлангандан бир ай алгъа устаула, окуучуна да «Ветеран кытыгында жашайды» деген акцияны бардыргандыла. Ала фронтчулары, тылда ишленгенди да юлиерины барып, аланы жашуу халларын керегенди, болушук кереклиге юлиери жыйгандыла. Шахар администрацияны башчысы заместители Галина Портова, акминистратору Ольга Коротких, шахар Советини депутаты, биринчи номери шахар клиника болоншичаны жер врачы Николай Шогенов да алгъышлагандыла ветеранды.

Байрым кюн а школга келгенге байрамдача кийинген жашла бла кызыла голле бла тубоенгенди. Къолларындан тутуп, залга дери ашыргандыла. Байрам бютюн жарык болуп, эсде кыларча этер ючюн, школун коридорун, зал

аны да омакъ жасагандыла. Биринчи класстан башлап абадан класканы окуучуларга дери да ол кюн ветерандыла аруу сёзле айттырга ашыкмагын ахыра. Кызыла бла жашла аланы жырыла, тусеулерин бла къуандыргандыла. Шахар администрацияны башчысы заместители Галина Портова, акминистратору Ольга Коротких, шахар Советини депутаты, биринчи номери шахар клиника болоншичаны жер врачы Николай Шогенов да алгъышлагандыла ветеранды.

Сабиле бу кюнге келгирин салып, эрикмей, эринмей хазырлангандыла. Азы, багыра ветеранды, келюрге жетерге керешилди. Ала, устаула да кеп торло видеоматериал жыйшдыргандыла. Сиз

аны да бюгюн керлюксоз. Аны бла бирге керлюк кыруагандыла. Ол да уруш жыллага, тылда ишленген жораланды, дегенди школун директору.

Галина Портова жыйлыгандыла алгъышлап, бютюн аны биргесине 9-чу номери орта школга Москвада кюнакыла да келгенлерин билдиргенди. Андан сора ветерана, кюнакыла, окуучуна, устаула да школун арбасында Улуу Ата журт уруушу кезиндеде енгелге ишленген эсертмени кытына барып, голле салгандыла, бир минуту шу оюленгенди.

Школун абадан класканын окуучулары таматасыны юлиери дери ашыргандыла. Ветерана сабилеге, устаулар да аланы унутмай, дайым да эсертмени тургызганды ючюн ислас эткенди. Ала ол кюн кез жашларын тылмагандыла, кеп затны эсге тоюгондири, бир билери бла тобушин, тансыкларын алгандыла.

ДАПХАТЛАНЫ Марзият.

Школ жашуу Кертти шуёхлукъ

Герлегежи школчула чекиле бла тобуше-тобуше турганыра тереше айлана башлаганды. Алгъарыкча тамата класканы окуучулары болган эселе алада кюнакыла, озган шабат кюн а заставаны келечилери келгенди бу школгъа.

Кыраулыбызны чеклери сакылган аскерилерибизге урууну ветерандыра, устаула, окуучула да бет жарыкты тубоенди. Элини аатарындан устау Улбашланы Эюл кюнакыла алгъаш сёз айтканды, эр кишилен Ата журтуну къоруулууну кюне бла алгъышлаганды. Андан сора школчула бу байрам кюнге аталган кесерини концерт программаларын кергозгенди. Кючмезланы Хасан бла Саракуланы Хасан назмула окугандыла. Экинчи эм бешинчи класлада окугандыла Бэюланы Амад, Кючмезланы Халима жырылгандыра уа, залда отурганла аланы узакъга созулган къарола бла ашыргандыла. Ападан сора район кючороланы лауреаты, офицерни класкы окуучуу Даурбекланы Лоданы жерги уа Адагандыда этген герлегежи жаш Бэюланы Рамазанга аталгъан эди.

Биттирланы Азрет да, орус, малкыра тилде кеп кесер жор айтты, бери келгенин тереше этди. Концерт программа бошогандан сора кюнакыла да белшедиле. Ала ветеранды, эр

Даурбекланы Лода жырылды.

ге кыулукъ этген жашланы юсперинден да айтды. Байрам бла алгъышларга келген кюнакыла да кыруулууну биттиди.

Ахырада малкыр миллет тартуула согулдула. Ол заманда уллу, гиче класканы окуучулары да тоо тусеуну, аслабинини да тусеуде. Ызы бла школчула, устаула, ветерана, чекиле да суратта тошюле.

Байрамны школуну социальный устасы Биттирланы Полина, эр клубун таматасы Текеланы Ахмет хазырлагандыла. Тогузуну, онуну класканы окуучулары Гергокыланы Азюр бла Молдаланы Жамалия къуачыны тобушуну тап бардыргандыла.

ОСМАНЛАНЫ Хайса Суратланы МАМАЙЛАНЫ Алий алганды.

Терек бахчылыкъ Жазда орнатса, кюзде тирлик жыяса

Терек бахчылыккыны айнаштыгуа озган жылда Къабарты-Малкырада энчи эс бурулганды. Аны хайрындан 74 минг тонна жемиш жыйылганды. Ол а бурунну жылдан эсе иге кесекте асламды. Чыгарылганды аны капиталда атылган фирманы билгъынганы энчи эс бурулганды.

«Форхер авиай» фирма бла кытай байламлык тохташдырганды. С-Сайулай айтканды бизин «Бахсан» терек бахчылары деген компанияны ачыч толологияла керешиле терек тирлик беритиш керешиле 300 гектар жерге терек бахчыла кыруаганды. Жаз башыны апрель айында орнатылган алма, кертеме эм башха торло терекле ол жылы сентябрь айында тирлик береди.

Хай, терек бахчылыккы бла бизин республика эртендеде бери керешиле. Алай ол бөлүмде асламысында жыл сайын хар гектардан 10-20 тонна алынып турганды. Жыйлыганды тирликин саты аны чыгаруучу ючюн эткен къорандыны керексизин кытайларга турганды. Мындан арысында кен жол барырга белгиленген шендооголо италияны толологияла уа хар гектарны 50-60 тоннага жетдиргеге оңг береди.

Алай эсе уа, тауула жашаганды олоде терек бахчылыккыны айнаштыгуа италияны толологияла уа хар гектарны 50-60 тоннага жетдиргеге оңг береди. Алай эсе уа, тауула жашаганды олоде терек бахчылыккыны айнаштыгуа италияны толологияла уа хар гектарны 50-60 тоннага жетдиргеге оңг береди.

Ушакъ нёгерини андан ары билдиргенча, италияны толологияла Къабарты-Малкыраны тау-теки жерлерин табыгуула эмада билими болган сын

наулу кыруучу Руслан Машуев салынганды. Ол аты битеудунгъа айтылган италияны «Форхер авиай» фирма бла кытай байламлык тохташдырганды. С-Сайулай айтканды бизин «Бахсан» терек бахчылары деген компанияны ачыч толологияла керешиле терек тирлик беритиш керешиле 300 гектар жерге терек бахчыла кыруаганды. Жаз башыны апрель айында орнатылган алма, кертеме эм башха торло терекле ол жылы сентябрь айында тирлик береди.

Ала бийик ёсмейди. Аны себепли жемширлерин жыр да керешиле атылган фирманы билгъынганы энчи эс бурулганды. Ала бийик ёсмейди. Аны себепли жемширлерин жыр да керешиле атылган фирманы билгъынганы энчи эс бурулганды.

Жангы ишин биринчи болуп башлагарга бахсанчыла таукелленгенди. Районда «Перспектива» аты эр молк коелерини шендоула 343 минг 378 сом 80 кепкеди. Аны бир кесегин алып, бир жартысына уа тиймевенин ахалыры инфляцияны ёсуюне керешиле барлыкты.

РФ-ни Пенсия фонду КМР-де бөлүмюно пресс-службасы.

Багъарланы чыгаргандыла

Азыра. Аллы 1-чи беткеди.

Бу адамланы кыймылларына багъа бирге жамауат организацияны эсине келген эсе да, ала не уллу кырал саугалагъа да тийишдиле. Сёз ючюн, Халпаланы Эльдарны алайкы. Саугалаанганы араларында ол бек жаш эди. Анга жалаанда 36 жыл болды. Алай аны стажы оналты жылдан атлаганды. Ол болоншича ишленген заманы ичинде минген артык адамга операция этгенди. Медицина билими, сёзю, иши бла болушукланы саны уа андан да кепду. Ала бары да Эльдарга дайым да жюрек ыразылыкканы билдиргенди, аны алтык эм ёсдорго анга бла атагъа ислас этгенди турдула.

Газаланы Залим а элиперине этген ахшы ишлери бла айрмалыды. Ол бек келген жашчыкланы заманын кызыгъан май бокска ююретди. Ишден къоркба билмеген, аны тынгыла этген адамды.

Къарачайлы къарындашлары-биз Къойчуланы Аскербий а кеп академияланы академикди, Шуёхлукну ордени бла саугаланганды, 140 илму ишин эм жети монографияны басмалаганды. Урусланы Рашид а шендоого башчыны-менеджерини колгосюду.

Николай Шогенов болоншичага башчылык этгени анда кеп зат иги жанына торленгенди, аны башламчылыккыны бла ол Россияны бек иги жою багуу уркеденияланы санына киргенди, шендоого заманга керешиле хирургия корпус ишлени бошала турду. Аны

Суратланы автор алганды.

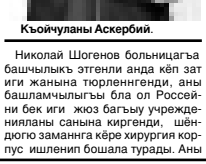
Сёз ана тилни юсюнден барганды

КМККУ-ну педагогика колледжинде Ана тилени халкыла аралы кюноне аталган фестивал бардырылганды. Бу уллу байрамга миллет-культура аралы башчылары, алимине эм кырал кылушукчула жыйлыганды.

Педагогика илмуланы доктору, КМККУ-ну педагогика колледжини директору Байчюкыланы Нина Харуновна къыска ал сёздюне шендоого дунда ана тилени саклау бек уллу проблемаларын бири болганын чертегенди. Алимле айтканында, жер башында шендоого алты минг тилден жары

Газаланы Залим.

Къойчуланы Аскербий.

Фестиваль

Сёз ана тилни юсюнден барганды

КМККУ-ну педагогика колледжинде Ана тилени халкыла аралы кюноне аталган фестивал бардырылганды. Бу уллу байрамга миллет-культура аралы башчылары, алимине эм кырал кылушукчула жыйлыганды.

Педагогика илмуланы доктору, КМККУ-ну педагогика колледжини директору Байчюкыланы Нина Харуновна къыска ал сёздюне шендоого дунда ана тилени саклау бек уллу проблемаларын бири болганын чертегенди. Алимле айтканында, жер башында шендоого алты минг тилден жары

амиле бла философла тиллени ызырандан миллет культурада кыруулары айтады. Ала уа битудунини искусствону айнууна себеплик эткен кезуелюди.

Бизин университетте окугъан тиллени саны жылдан жылга бек барады. Ана тилни бла литератураны устауларын хазыргала

деген назмусун окугъанды, Лана Нартикова уа «Осетия» деген жырын осетин тилде жырлаганды.

Филология илмуланы доктору Борис Бижов Гуманитар тилмуланы институтунда бардырылган илму ишин юсюнден тынгыла халап айтканды. «Совет жылдада миллет тиллени саклау жаны бла уллу программа бар эди, жарыгууга, энди алай иш бардырмайды. Хар халкыны кыдары, ол санда тилни кыдарды да, кесини кюланды», - дегенди Борис Бижов.

КМР-ни информация коммуникацияла, жамауат биригуелени эм жаш телюно ишлери жаны бла министерствонун специалистси Ратмир Каров бусагатада Къабарты-Малкырада 104 миллетни келечилери жашаганыларын билдиргенди.

Педколледжини студенткалары Малкюндуланы Люба бла Зарина Махова малкыр эм къабарты тиллени юсперинден тынгыла доклады эткенди. Ызы бла КМР-ни Билим беруу эм илму министрствонун баш специалистси Подмила Балова ана тилни бла литератураны устаулары биттерусул конурлада болдурган жетишмилерини юсперинден айтканды.

Жыйлыганды педколледжини «Радуга» вокал ансамбли аруу жырыла бла къуандырганды. Олег Федорчук «Тууган жерим» деген жырын бөлүсү тилде, Сабина Арендтольц а «Минги тау» жарыны малкыр тилде жырлагандыла.

Байрамны ахырында миллет-культура араланы башчылары педколледжини директору Байчюкыланы Нина Харуновнага жюрек ыразылыкканы билдиргенди. «Ма быллай байрамдала студентте интернационалистле болууга юйрөнгөндү», - дегенди ала.

БАИСЫЛАНЫ Марзият.

Сабина Арендтольц жырылды.

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

ууга бек уллу эс бурулды. Битеу тиллени да айыргыч амаллары бир кибик болууга керекдиле, бююкчюлөк алай олгъа бардыла. Ана тилни суйген анда башха тилдеге да хурмет этерикди, - дегенди Нина Харуновна.

Ызы бла педколледжини студенткасы Болатланы Альбина Куулилланы Кыасяныны «Ана тилим»

Кыбарты-Малкыяр Республикасынын 2009 жылда социаль-экономика болуму

2009 жылда	2009 жылда	Тенгештирүү
2008 жылга	көрсөткүчү	2008 жылда
көрсөткүчү	процент	2007 жылга
көрсөткүчү	процент	көрсөткүчү
көрсөткүчү	процент	көрсөткүчү
Промышленность производственного индекса ¹	101,1	111,7
Эл мөлкөнүн продукциясы, миллион сомга б/а	20546,1	104,3
Автомобиль транспортуна газоборбору, миллион тонна	139,4	97,9
Розницага сатуу-алууну обороту, миллион сомга б/а	54857,8	102,0
Адамдан алып алынган жумушчулардын өлчөмү, миллион сомга б/а	12471,9	102,0
«Курдулуш» ишине алынган жумушчулардын өлчөмү, миллион сомга б/а	6371,7	85,5
Хайырлануучу берилген жашуу журтка, миң квадрат метрге б/а	255,0	103,1
Хайырлануучу багытталыны индекси, процентте б/а	110,1 ²	113,7
Промышленность товарлар чыгаруучу токтарына багытталыны, процентте б/а	113,6 ³	99,95
Керти ача файдала	99,2	111,4
Хар ишленген адамга төргөндө жашылган орталык айлкы как (гитче предпринимательствону субъекттерин да ары кышуу)	10602,9	115,6 ⁴
Номинальн, сомга б/а реалдык	101,4 ⁵	132,5 ³
Кезиуну ахырына эсепте алынган ишисизли саны, миң адам	19	80,1
		78,9

1 - Табылган байлыкканы кызын; - Жарашдыруучу производствосунда - эм - Электрэнергияны, газды эмда сууну чыгаруу эм юешууну жаны б/а көрмөдөн.

2 Аны алында жылы декабрине көрө.
3 Келтирилген шартта 2009 жылы январь-ноябрынкыдеде. Есоуну (азайууну) атламлары былай болгондыла: 2009 жылы январь-ноябрында 2008 жылы январь-ноябрыне көрө (процентте б/а); тенгештирүү: 2008 жылы январь-ноябрыне 2007 жылы январь-ноябрыне көрө, процентте б/а.

Кыбарты-Малкыяр Статистика регистринде 2010 жылы 1-чи январьна эсепте алынган организация, аланы филиалдары эм кеслери аларына ишле турган башка подразделенила 12318 болгондыла.

Статистика регистрге эсепте алынган организацияланы жарымдан асламысы оптовый эм розницага сатуу-алуу сферада, автотранспорт средстволарга, мотоциклге, кой жашауда керек болуучу изделенила эм ички хайырлануучу заттарга ремонт этиуде (23 процент), жарашдыруучу производствосунда (14,6 процент), ил молкде, учукулуда эм агач молкде (10,2 процент), кыруушуда (8,6 процент) болгондыла.

Эчки ишениги формасына кирген организацияланы саны 8413 болгонды (эсепте алынган молк жорюткен субъектлени битеуу саны 69,7 проценти). Аланы да асламысы оптовый эм розницага сатуу-алууда, автотранспорт средстволарга, мотоциклге, кой жашауда керек болуучу эм ички хайырлануучу изделенила (17,8 процент), ил молкде, учукулуда эм агач молкдеде (12,1 проценти). 2010 жылы 1-чи январьна эчки ишениги формасын жорюткен организацияланы 80 проценти Россия Федерацияны башха-башха граждандары кыргызандыла.

Промышленность производствону индекси саулда республикада 2009 жылда 2008 жыл б/а тенгештиргенде 101,1 процент, ол санда жер байлыкканы кызынуу промышленностьда 118,5 процент, жарашдыруучу производствода 101,5 процент, электрэнергияны, газды эм сууну чыгарууда эм юешууде 98,3 процент болгонды.

Промышленность производствону есоуну асламысында жарашдыруучу производствону предпринимательствону продукция чыгаруучулары көбейгенлерини хайырында болгонды. Аш-азык продукция, ары ичигилени да кышуу, чыгаруу жаны б/а промышленность производствону индекси 124,6 процент болгонды. 2008 жыл б/а тенгештиргенде араакы эм ликер-араакы продукция, коньяк, макарон изделенила, ич жау, башы алынманган сүт аслам чыгарылгандыла. Агач жарашдыруучу станокка эм бетон жарашдыруучу агрегатта аслам чыгарылган

алган теплицала, 4,6 миң кубометр нефть сыйынган жерле, 196,8 километр радиорелейный связь ысла, 50 миң номери болгон связны көчөрүлүүчү радиотелефон ылары.

Эл молкөнүн продукцияларын чыгаруучулары битеуу торлоеру 2009 жылда, бардырылган төргөндө көрө, 20546,1 миллион сом багысы неда 2008 жыл б/а тенгештиргенде, 104,3 процент продукция чыгарылгандыла.

Молкелени категориялары жаны б/а алып кыраганда, чыгарылган продукцияны структурасында эм молк организацияларга 15,9 процент, эплелени молкелерине 57,3 процент, фермер молкелге эм эчки предпринимательге 26,8 процент жеткенди.

2009 жылда республиканы эл молк товар чыгаруучулары, аны алындагы жыл б/а тенгештири кыраганда, картофуну б/а тахта көгөтлени көп, мизеу эм мизеулук кыруу битимлени эмда чөлпөуну аз чыгарылгандыла.

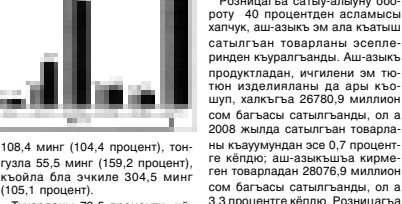
Битеуу жыйылган мизеуу таза-лангандан сора 581,7 миң тонна болгонды, ол а 2008 жылы көрмөдөсуюндө эс 13,4 процентте азды. Чөлпөундө 28,5 миң тонна чыгарылганды, ол да аны алында жылда болгондан эс 16,5 процентте азды. Картофдан 201,3 миң тонна, тахта көгөтлөндө 312,9 миң тонна жыйылганды, ала 2008 жылдан эс 4,8 процентте эм 5,6 процентте көйдүлө.

Жыйылган мизеууну (54,1 проценти) эм чөлпөуну (57,1 проценти) жарындадан асламын фермерле б/а эчки предпринимательге, картофуну (76,9 проценти) адамла кеслери бахчаларында өсдөргөндө; чыгарылган тахта көгөтлени 41-шер проценти фермерлени эмда эчки предпринимательни ююшлөрине жетеди. Молкелени битеуу торлоеринде жыйылган мизеууну 44,1 проценти, чөлпөуну 42,8 проценти, картофуну 6,3 проценти, тахта көгөтлени 17,2 проценти эл молк организацияланы ююшлөрине жетеди.

Баш магынанан туткан малланы саны 2010 жылы 1-чи январьна молкелени битеуу торлоеринде да өсдөнү эм былай бир болгонды: туурала 233 миң (2009 жылы 1-чи январьна көрө 102 процент), ол санда ийнкелде 83,3 проценти, жумуртахлана 8,6 проценти чыгарылганды; фермер молкелге эм эчки предпринимательге чыгарылганды. Эл молк организацияларда малдан б/а кой кынатлыуудан продукция алыс бергенди. 2009 жылда эл молк организацияларда малдан б/а кой кынатлыуудан продукция алыс бергенди. 2009 жылда эл молк организацияларда малдан б/а кой кынатлыуудан продукция алыс бергенди. 2009 жылда эл молк организацияларда малдан б/а кой кынатлыуудан продукция алыс бергенди.

2009 жылда эл молк организацияларда туураланы 1,2 проценти (2008 жылда 1,3 проценти), тонгузланы 10,6 проценти (2008 жылда 7,8 проценти), кыйланы б/а эчкилени 1,7 проценти (2008 жылда 1,3 проценти) өлгөндө. Төлү алыуу (хар 100 ана малга төргөндө) былай өсдөнү: бузула 25,7 процентте, тонгуз балала 3,9 керге, козула эм улакка 31,3 процентте.

Жашуу журту хайырлануучу берилген динамикасы (битеуу площадьны миң квадрат метрлери)

2009 жылда эл молк организацияларда туураланы 1,2 проценти (2008 жылда 1,3 проценти), тонгузланы 10,6 проценти (2008 жылда 7,8 проценти), кыйланы б/а эчкилени 1,7 проценти (2008 жылда 1,3 проценти) өлгөндө. Төлү алыуу (хар 100 ана малга төргөндө) былай өсдөнү: бузула 25,7 процентте, тонгуз балала 3,9 керге, козула эм улакка 31,3 процентте.

Социаль-культура сфераны объекттеринде 2009 жылда хайырлануучу берилгенди: 1234 окуучулар жерлери болгон 3 школ эм школга дер туурча 70 сабыге жер, бир сменге 75 сауугуза кырачара амбулатория-поликлиника учурденила, 3,9 километр газ ысла эм 24,9 километр суу ыз сетине; 24700 квадрат метр площадь болган 6 спорт сооруженила (футбол майданы, ойнауу площадка эм башха затла), бир физкултура с/ауулук кючөү комплекс.

2009 жылда **производство кючөүлө** дыла хайырлануучу берилгенди: 15 миллион кирчи чыгарычара кючө болгон кирчи завод, пәнэ б/а жайылган 139 миң квадрат метр жерин

он сом багысы жумуш этиленди, ол а 2008 жылда тамамланган жумушундан эс 2 процентте көйдү. Как алып организация этген жумушла (гитче предпринимательствону субъекттерин кышмай) 6157,3 миллион сом неда тамамланган жумушланы битеуу өлчөмине 66,7 процент болгонды.

Юй жумушла б/а байламлы 1537,9 миллион сом багысы иш этилгенди, ол а шендо жорюер б/а б/а алып кыраганды айханда, 2008 жыл б/а тенгештиргенде, 0,2 процентте азды. Как алып этиленди битеуу жумушланы өлчөмине алыны ююшлөрине 12,3 процент жеткенди.

Кыбарты-Малкыярда, саулда Россия Федерацияда, 2009 жылда товарларга б/а жумушлагы хайырлануучу багытталыны көтөрөлгөндө. Хайырлануучу багытталыны индекс 2009 жылда 110,1 процент болгонды (Россияда 108,8 процент). Артыкчырагда бек как алып халкыга этилуучу жумушланы багытталыны көтөрөлгөндө, аны есоуеру 13,7 процент болгонды (Россияда 11,6 процент). Аш-азык товарларга багытталыны 6,5 процентте (Россияда 6,1 процентте), аш-азыкты кирмеген товарларга уа 12,2 процентте көтөрөлгөндө (Россияда 9,7 процентте).

Жылы башында бери багытталы артыкчырагда бек былай аш-азык товарларга көтөрөлгөндө: бал тууга, тахта көгөтлөргө, чайга, кофеге, эт консерваларга, кондитер изделенила, чабак продуктларга, саны жууга, кеф этиучо ичигиле, хар таузга, маргаринге, кылма изделенила эм какь этиленди затлага, макарон изделенила эм башха лага.

Аны б/а бирге чөлпөү жууга, жумуртахлагы, картофха, унга, майонезге, бишакка, жемилешге эм кыруусларга, жармалага эм кыруу затларга, кой кынатлы этге багытталы азы-газындыла.

Контрольда турган аш-азыкты кирмеген былай товарларга жылы башында бери багытталыны көтөрөлгөндө: сирнекке, кюйозке эм койю изделенила, медикаменттерге, чандай изделенила, галантереега, иллулага, басма изделенила, парфюмеркосметика товарларга, чандай изделенила, юс кийимге, жууучу эм тазалаучу средстволарга, мебельге, автомобиль бензинге, кумачларга эм башха затларга. Дизель отлуучу жылы башында бери адамдан жашуу жумушланы багытталыны тарифлери өсдөнди: битеуу торлоеринде 6,3 процент, кыруушуда 10,3 процент, жумушунан башха багытталыны битеуу өлчөмүне 0,3 процент.

Жылы башында бери адамдан жашуу жумушланы багытталыны тарифлери өсдөнди: битеуу торлоеринде 6,3 процент, кыруушуда 10,3 процент, жумушунан башха багытталыны битеуу өлчөмүне 0,3 процент.

2008-2009 жылда номинальн эм реалый орталык айлкы иш хакыны есоуну (азайууну) (социальнн телуелени кышмай) (2007 жылы декабрине көрө, процентте б/а)

2009 жылы январь-ноябрыне (гитче предпринимательствону да ары кышуу) орталык номинальн иш хакы жазуу, социальнн телуелени айтмай, 10602,6 сом өлчөмде тохтанганды эм аны алында жылы ол кезуу б/а тенгештиргенде, 15,6 процентте өсдөнү. Орталык керти иш хакыны өлчөми этиленди. Аманлык иш этил тулугандалы битеуу сандан 3243 адам уголовный жууула тартылганды.

Ал төргөндө көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын 2009 жылда башлангыча 893,7 миң адам болгонды. 2009 жылда республикада 12,2 миң сабий тууганы эм 8,5 миң адам өлгөнни ююндөн жазуу этилгенди, 2008 жылда уа 12,1 миң сабий тууган эм 8,1 адам өлгөн эди.

ЗАГС-ны органдары 2009 жылда 6889 жагы ююр кууралгыны некаж этилгенди, ол а 2008 жылда этилен некажыдан эс 3,8 процентте көйдү. Чачылган ююрлени саны 15,1 процентте көбейгенди эм 2695 болгонды. 2009 жылда республикада орта эсеп б/а жагыдан кууралган хар 1000 ююрлени 321-чи чачылгандыла, 2008 жылда уа 353 ююр чачылган эдиле.

2009 жылы декабрь айында иште тохтарга болушларын тилен КьМР-ни Госкомзастоту органдарына ишкы алынган граждандан 3,2 миңи багырландыла. Ол 2008 жылы декабрь айыны көрмөдөсуюндө эс 5,6 керге көйдү.

Роспотребнадзору КьМР-де Управленийсы шартларына көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын жеринде 2009 жылда б/а тенгештири кыраганда, **жуугуу ауруула**дан аурууланганы саны көбейгенди. Ол асламында органдар солуу органдары аурууланганы саны 37,6 процентте көбейгенди б/а байламдыла. Жылы ичинде торло-торло аурууладан ауруу 95,5 миң адам эсепте алынганды, 2008 жылда уа аллайла 73 миң эдиле.

Халкыны жуугуучу аурууладан аурууланганы структурасында кыйын респиратор-вирусу ауруула (91,6 процент) баш жерини тутудыла. Жуугуучу койюс чеги ауруулангы өлчөми 4,2 процент, воздушно-капель инфекция уа 2,9 процент болгондыла.

КьМР-ни МБД-сынын шартларына көрө, 2009 жылда 8839 аманылык иш этилген эсепте алынганды, 2008 жылда уа 8790 аманылык иш этилген эдиле. Эсепте алынган битеуу аманылык ишлени 2767-си (2008 жылдан эс 3,3 процентте аз) койюс эм бек койюсзөргө сапалыганды.

2009 жылда уллу заран келтирген неда уллу эм бек уллу өлчөмде 1539 аманылык иш этилгенди, ала уа 2008 жылдагы көрмөдөсуюндө эс 25,3 процентте көйдүлө.

Жамаат жыйылган жерде 811 аманылык иш этилген эсепте алынганды (2008 жылдан эс 82,7 процентте көп).

Аманлык иш этилгени ачыккыланганы саны 11,5 процентте көбейгенди эм 3656 адам болгонды. Аманлыкчыкы 37 проценти дайым хайыр тоюшорун туурча ишлер жерлери болмагында, 16 процентти тишкыруула, 22,8 проценти ары дерди да аманылык иш этиленди. Аманлык иш этил тулугандалы битеуу сандан 3243 адам уголовный жууула тартылганды.

Ал төргөндө көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын 2009 жылда башлангыча 893,7 миң адам болгонды. 2009 жылда республикада 12,2 миң сабий тууганы эм 8,5 миң адам өлгөнни ююндөн жазуу этилгенди, 2008 жылда уа 12,1 миң сабий тууган эм 8,1 адам өлгөн эди.

2009 жылы декабрь айында иште тохтарга болушларын тилен КьМР-ни Госкомзастоту органдарына ишкы алынган граждандан 3,2 миңи багырландыла. Ол 2008 жылы декабрь айыны көрмөдөсуюндө эс 5,6 керге көйдү.

Роспотребнадзору КьМР-де Управленийсы шартларына көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын жеринде 2009 жылда б/а тенгештири кыраганда, **жуугуу ауруула**дан аурууланганы саны көбейгенди. Ол асламында органдар солуу органдары аурууланганы саны 37,6 процентте көбейгенди б/а байламдыла. Жылы ичинде торло-торло аурууладан ауруу 95,5 миң адам эсепте алынганды, 2008 жылда уа аллайла 73 миң эдиле.

Халкыны жуугуучу аурууладан аурууланганы структурасында кыйын респиратор-вирусу ауруула (91,6 процент) баш жерини тутудыла. Жуугуучу койюс чеги ауруулангы өлчөми 4,2 процент, воздушно-капель инфекция уа 2,9 процент болгондыла.

КьМР-ни МБД-сынын шартларына көрө, 2009 жылда 8839 аманылык иш этилген эсепте алынганды, 2008 жылда уа 8790 аманылык иш этилген эдиле. Эсепте алынган битеуу аманылык ишлени 2767-си (2008 жылдан эс 3,3 процентте аз) койюс эм бек койюсзөргө сапалыганды.

2009 жылда уллу заран келтирген неда уллу эм бек уллу өлчөмде 1539 аманылык иш этилгенди, ала уа 2008 жылдагы көрмөдөсуюндө эс 25,3 процентте көйдүлө.

Жамаат жыйылган жерде 811 аманылык иш этилген эсепте алынганды (2008 жылдан эс 82,7 процентте көп).

Аманлык иш этилгени ачыккыланганы саны 11,5 процентте көбейгенди эм 3656 адам болгонды. Аманлыкчыкы 37 проценти дайым хайыр тоюшорун туурча ишлер жерлери болмагында, 16 процентти тишкыруула, 22,8 проценти ары дерди да аманылык иш этиленди. Аманлык иш этил тулугандалы битеуу сандан 3243 адам уголовный жууула тартылганды.

Ал төргөндө көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын 2009 жылда башлангыча 893,7 миң адам болгонды. 2009 жылда республикада 12,2 миң сабий тууганы эм 8,5 миң адам өлгөнни ююндөн жазуу этилгенди, 2008 жылда уа 12,1 миң сабий тууган эм 8,1 адам өлгөн эди.

ЗАГС-ны органдары 2009 жылда 6889 жагы ююр кууралгыны некаж этилгенди, ол а 2008 жылда этилен некажыдан эс 3,8 процентте көйдү. Чачылган ююрлени саны 15,1 процентте көбейгенди эм 2695 болгонды. 2009 жылда республикада орта эсеп б/а жагыдан кууралган хар 1000 ююрлени 321-чи чачылгандыла, 2008 жылда уа 353 ююр чачылган эдиле.

2009 жылы декабрь айында иште тохтарга болушларын тилен КьМР-ни Госкомзастоту органдарына ишкы алынган граждандан 3,2 миңи багырландыла. Ол 2008 жылы декабрь айыны көрмөдөсуюндө эс 5,6 керге көйдү.

Роспотребнадзору КьМР-де Управленийсы шартларына көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын жеринде 2009 жылда б/а тенгештири кыраганда, **жуугуу ауруула**дан аурууланганы саны көбейгенди. Ол асламында органдар солуу органдары аурууланганы саны 37,6 процентте көбейгенди б/а байламдыла. Жылы ичинде торло-торло аурууладан ауруу 95,5 миң адам эсепте алынганды, 2008 жылда уа аллайла 73 миң эдиле.

Халкыны жуугуучу аурууладан аурууланганы структурасында кыйын респиратор-вирусу ауруула (91,6 процент) баш жерини тутудыла. Жуугуучу койюс чеги ауруулангы өлчөми 4,2 процент, воздушно-капель инфекция уа 2,9 процент болгондыла.

КьМР-ни МБД-сынын шартларына көрө, 2009 жылда 8839 аманылык иш этилген эсепте алынганды, 2008 жылда уа 8790 аманылык иш этилген эдиле. Эсепте алынган битеуу аманылык ишлени 2767-си (2008 жылдан эс 3,3 процентте аз) койюс эм бек койюсзөргө сапалыганды.

2009 жылда уллу заран келтирген неда уллу эм бек уллу өлчөмде 1539 аманылык иш этилгенди, ала уа 2008 жылдагы көрмөдөсуюндө эс 25,3 процентте көйдүлө.

2009 жылы январь-ноябрыне (гитче предпринимательствону да ары кышуу) орталык номинальн иш хакы жазуу, социальнн телуелени айтмай, 10602,6 сом өлчөмде тохтанганды эм аны алында жылы ол кезуу б/а тенгештиргенде, 15,6 процентте өсдөнү. Орталык керти иш хакыны өлчөми этиленди. Аманлык иш этил тулугандалы битеуу сандан 3243 адам уголовный жууула тартылганды.

Ал төргөндө көрө, Кыбарты-Малкыяр Республикасынын 2009 жылда башлангыча 893,7 миң адам болгонды. 2009 жылда республикада 12,2 миң сабий тууганы эм 8,5 миң адам өлгөнни ююндөн жазуу этилгенди, 2008 жылда уа 12,1 миң сабий тууган эм 8,1 адам өлгөн эди.

